

ABREVIERI

alin. – alineat (ul)
apud – citat după
art. – articol (ul)
BC – Buletinul Casației
BJ – Buletinul Jurisprudenței
c. – contra
cap. – capitol
C.A. – Curtea de Apel
C.C – Curtea Constituțională
C.D. – Culegere de decizii. Tribunalul Suprem
CEDO – Curtea Europeană a Drepturilor Omului
C.J.C.E – Curtea de Justiție a Comunităților Europene
CJ.U.E. – Curtea de Justiție a Uniunii Europene
C.civ. – Codul civil
C.pr.civ. – Codul de procedură civilă
C.pen. – Codul penal
C.pr.pen. – Codul de procedură penală
CPJP – Culegere de practică judiciară penală
C.S.M. – Consiliul Superior al Magistraturii
dec. – decizia
dec. civ. – decizia civilă
dec.pen. – decizia penală
dec. de îndr. – decizia de îndrumare
D.I.I.C.O.T. – Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism
D.L. – decret- lege
D.N.A. – Direcția Națională Anticorupție
ed. – ediția
Ed. - Editura
Etc. – et caetera (și celelalte)
H.G. – Hotărârea Guvernului
ICCJ – Înalta Curte de Casație și Justiție
ICCJ (SU) – Înalta Curte de Casație și Justiție, Secțiile Unite
înch. – încheierea
JN – Revista Justiția Nouă
JOCE/JOUE – Jurnalul Oficial al Comunităților Europene/Jurnalul Oficial al Uniunii Europene
Jud. – Judecătoria
LP – Revista Legalitatea populară
lit. – litera
M.Of. – Monitorul Oficial al României
n.n – nota noastră
noul C.pen. – noul Cod penal
nr. – număr(ul)
O.G. – Ordonanța Guvernului
O.U.G. – Ordonanța de Urgență a Guvernului
op.cit. – opera citată
p. – pagina
prg. – paragraf(ul)
pct. – punct(ul)

- pp. – paginile
- PL – Pro Lege
- Plen TS. – Plenul Tribunalului Suprem
- precit. – precitat (ă)
- RDP – Revista de drept penal
- RDPIC – Revue de droit pénal et de criminologie
- RIDP – Revue internationale de droit pénal
- RRD – Revista română de drept
- s.civ. – secția civilă
- s.mil. – secția militară
- s.pen. – secția penală
- sent. – sentința
- sent.civ. – sentința civilă
- sent.pen. – sentința penală
- SRI – Serviciul Român de Informații
- s.a. – și altele
- Trib. – Tribunalul
- TJ – Tribunalul județean
- T.Mil. – Tribunalul Militar
- T.M.B. – Tribunalul Municipiului București
- T.S. – Tribunalul Suprem
- UJ – Universul Juridic
- U.E. – Uniunea Europeană
- urm. – următoarele
- vs. – versus
- vol. – volumul

ARGUMENT

Au trecut mai bine de 8 ani de la apariția Dreptului penal general, în anul 2012, timp în care au intrat în vigoare Codul penal, Codul de procedură penală și alte acte normative în domeniul dreptului penal și am elaborat și publicat Dreptul penal special (2014), Dreptul procesual penal (2016), Infrațiuni contra securității naționale, în vol. V, G. Antoniu și T. Toader, Explicațiile noului Cod penal, Ed. Universul Juridic, București, 2016, pp.147-229, Dreptul penal european (2018) și Parchetul European (2019).

În aceeași perioadă au fost aduse modificări celor două coduri și au fost declarate neconstituționale unele dispoziții ale acestora.

Apoi, au apărut multe lucrări de referință în domeniul dreptului penal și s-au pronunțat soluții în practica judiciară, din care unele contradictorii, fiind reținute și menționate doar cele care s-au impus atât în literatura de specialitate, cât și în jurisprudență.

La elaborarea Dreptului penal general s-au avut în vedere lucrările de referință din dreptul intern și din dreptul comparat, jurisprudența Curții Constituționale, a ÎCCJ și a Curții Europene a Drepturilor Omului, precum și opiniile exprimate de specialiști în domeniu.

Lucrarea se adresează studenților, masteranzilor și doctoranzilor de la facultățile de drept și științe administrative, însă poate fi utilă și pentru magistrați, avocați și alți specialiști în domeniul dreptului, mai ales prin evidențierea noilor opinii exprimate în doctrină și în jurisprudență, fiind avute în vedere actele normative recent apărute.

Autorul.

TITLUL I

Noțiuni generale privind dreptul penal

Capitolul I

Dreptul penal ca ramură de drept și știința dreptului penal

Secțiunea I

Dreptul penal ca ramură de drept

1.Noțiunea dreptului penal

Expresia „drept penal” desemnează atât dreptul penal ca ramură a sistemului de drept, cât și ramura științei juridice denumită astfel.

În accepțiunea cea mai largă, sintagma „drept penal” desemnează ramura dreptului pozitiv având ca obiect studiul reprimării de către stat a faptelor de natură a crea o tulburare intolerabilă pentru ordinea socială¹. Într-o expresie sintetică, dreptul penal este definit ca dreptul infracțiunii și al reacției sociale pe care o generează².

În literatura juridică au fost formulate și alte definiții³, fiecare autor încercând să surprindă trăsăturile esențiale ale dreptului penal și elementele sale de particularitate în raport cu alte ramuri de drept. Potrivit unor autori⁴, dreptul penal reprezintă un ansamblu de norme prin care statul interzice, sub sancțiunea unei pedepse, anumite comportamente (acțiuni sau inacțiuni) umane determinate. Alți autori, consideră că dreptul penal poate fi definit ca un ansamblu de norme juridice de drept public prin care sunt reglementate faptele ce constituie infracțiuni, precum și condițiile și consecințele angajării răspunderii în cazul comiterii acestor fapte⁵.

O analiză detaliată a fost făcută de reputatul profesor Vintilă Dongoroz⁶, care a evidențiat mai multe înțelesuri ale denumirii „drept penal” și anume: drept penal pozitiv, drept penal obiectiv și drept penal subiectiv, cu explicații pertinente pentru fiecare în parte.

Ca ramură a dreptului pozitiv, dreptul penal nu acționează ca un drept ideal sau ca un drept natural, ci ca un ansamblu de reguli, de norme scrise, de care sunt atașate sancțiuni ferme, pedepse. De altfel, denumirea de drept penal rezultă din

---

¹ G. Lasseur, A. Chavanne, J. Montreuil, B. Bouloc, *Droit pénal général et procédure pénale*, éd. 12, Éd. Dalloz, 1996, p. 1.

² J. Pradel, *Droit pénal général*, éd.21, Éd. Cujas, 2016, p. 18.

³ V. Păvăleanu, *Drept penal general*, Editura Universul Juridic, București, 2012, p. 11.

⁴ F. Antolisei, *Manuale di diritto penale, Parte generale*, Giuffrè Editore, Milano, 2000, p. 3, apud F. Stretanu, *Tratat de drept penal (2008)*, *op.cit.*, p. 2.

⁵ F. Stretanu, *Tratat de drept penal. Partea generală*, vol. I, Editura C.H. Beck, București, 2008, p. 2.

⁶ V. Dongoroz, *Drept penal*, Reeditarea ediției din 1939, Asociația Română de Științe Penale, București, 2000, p. 21-24.

cuvântul latin „poena”, care înseamnă pedeapsă. S-a exprimat și opinia că dreptul penal este denumit și drept criminal¹, denumire ce provine de la cuvântul „crimen”, ce se traduce prin crimă. În realitate, fiecare denumire se referă doar la una din instituțiile fundamentale ale ramurii de drept, respectiv la pedeapsă ori la infracțiune. Denumirea „drept penal” s-a impus în timp, păstrându-și actualitatea și vigoarea, însemnând atât în sens juridic penal, cât și în sens obișnuit același lucru, o ramură distinctă a dreptului care reglementează o activitate specifică de apărare socială².

2. Necesitatea dreptului penal

Necesitatea dreptului penal este determinată de: necesitatea apărării valorilor sociale; existența fenomenului infracțional și necesitatea combaterii lui; necesitatea reglementării juridice a acțiunii de apărare a valorilor sociale³.

Fenomenul infracțional sau criminalitatea reprezintă totalitatea infracțiunilor săvârșite la un moment dat într-o societate determinată, care poate fi reală, aparentă și legală.

- Criminalitatea reală reprezintă totalitatea infracțiunilor săvârșite în societate, inclusiv necunoscute de organele judiciare;
- Criminalitatea aparentă cuprinde toate faptele penale care au ajuns la cunoștința organelor judiciare;
- Criminalitatea legală are în vedere toate infracțiunile pentru care instanțele judecătorești au pronunțat hotărâri definitive de condamnare.

Sfera de cuprindere a celor trei forme de criminalitate este diferită, prima fiind cea mai cuprinzătoare, iar ultima cea mai restrânsă.

3. Obiectul dreptului penal

Dreptul penal are un obiect de reglementare constituit din relațiile de conformare a membrilor societății, de respectare a prevederilor normelor penale, prin adevărată și voluntară față de acestea, iar în cazul nerespectării dispozițiilor penale, prin săvârșirea de infracțiuni, obiectul său îl constituie relațiile sociale de conflict născute între stat și infractori, în vederea tragerii la răspundere penală a celor care au încălcat normele penale și a obligării lor la suportarea consecințelor juridice născute din faptele penale săvârșite⁴.

În această concepție, dreptul penal reglementează două categorii de relații sociale: una de conformare sau de cooperare, care are în vedere relațiile sociale ce iau naștere în momentul intrării în vigoare a legii penale, când se impune o anumită conduită membrilor societății, respectată de marea lor majoritate și alta de conflict, care are în vedere încălcarea dispozițiilor legale, când se naște dreptul statului de a trage la răspundere penală pe cel în cauză și obligația acestuia de a suporta consecințele faptei sale, sens în care s-a pronunțat majoritatea autorilor⁵. Unii

---

¹ R. Merle, A. Vitu, *Traité de droit criminel*, Cujas, éd. 7, 1997, p. 93.

² C. Mitrache, în colab., *Drept penal român. Partea generală*, Editura Universul Juridic, București, 2019, p. 22.

³ C. Bulai, *Manual de drept penal, Partea generală*, Editura All, București, 1997, p. 2.

⁴ M. Zolyneak, M.I. Michinici, *Drept penal. Partea generală*, Editura Chemarea Iași, 1999, p. 9.

⁵ V. Dongoroz, *op.cit.* p. 28; C. Bulai, *op.cit.*, p. 3; C. Mitrache, în colab. (2019), *op.cit.*, p. 25; A. Boroi, *Drept penal. Partea generală*, Editura C.H. Beck, București, 2010, p. 3.

autori¹ au susținut că obiectul dreptului penal îl constituie relațiile care apar ca urmare a săvârșirii infracțiunilor, ceea ce provoacă în ultima instanță tragerea la răspundere penală și pedepsirea infractorilor. Acestei opinii i s-a reproșat că restrânge sfera dreptului penal doar la relațiile de conflict, de represiune penală, relații ce se nasc cu ocazia săvârșirii de infracțiuni și nu ține seama de rolul preventiv al dreptului penal, că realizarea normelor penale are loc prin respectarea de către marea majoritate a destinatarilor a obligațiilor instituite prin acestea. Ulterior, autorul menționat și-a reconsiderat punctul de vedere, în sensul opiniei majoritare².

4. Caracterele dreptului penal

Caracterele dreptului penal rezultă din specificul relațiilor de apărare socială care îi revin spre reglementare. În această privință nu există unanimitate, însă majoritatea autorilor³ reține ca trăsături specifice ale dreptului penal: autonomia, unitatea și caracterul de drept public.

Alți autori⁴ rețin pe lângă primul și ultimul caracter, cel subsidiar și selectiv al dreptului penal, având în vedere și opiniile exprimate în doctrina juridică străină.

4.1. Caracterul autonom al dreptului penal

Autonomia unei ramuri de drept se justifică printr-un obiect propriu de reglementare și a celorlalte criterii complementare⁵, cum ar fi un conținut propriu format din ansamblul normelor care constituie conduita în vederea apărării valorilor sociale, prin norme prohibitive sau prin norme onerative.

Unii autori⁶ au susținut că dreptul penal nu reglementează relații sociale proprii, ci sancționează numai încălcări grave ale relațiilor sociale reglementate de alte ramuri de drept și deci nu este o ramură de drept autonomă, fiind dependentă de alte ramuri de drept. Această opinie, care susține teza caracterului sancționator al dreptului penal, a fost criticată în literatura de specialitate⁷ întrucât neagă rolul activ, creator, al dreptului penal în disciplinarea relațiilor sociale⁸.

Unii autori francezi⁹ susțin că dreptul penal are un loc propriu printre diverse discipline juridice realizându-și funcția de apărare a ordinii publice, autonomia acestuia nefiind redusă în domeniul sancționator de existența altei ramuri de drept cum ar fi dreptul disciplinar, încât, în prezent autonomia dreptului penal este indiscutabilă.

În fine, s-a exprimat¹⁰ opinia că dreptul penal reprezintă o ramură de drept distinctă, a cărei autonomie poate fi analizată prin prisma a cel puțin trei elemente:

¹ I. Oancea, *Drept penal. Partea generală*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1971, p. 15.

² I. Oancea, *Tratat de drept penal. Partea generală*, Editura All, București, 1994, p. 8.

³ C. Bulai, *op.cit.*, p. 10-14; C. Mitrache, în colab., *op.cit.* (2019), p. 28; M. Zolyneak, în colab., *op.cit.*, p. 10-14; V. Păvăleanu, *Drept penal general*, (2012), *op.cit.*, pp. 13-16.).

⁴ F. Streteanu, *op.cit.*, pp. 8 și 9.

⁵ N. Popa, *Teoria generală a dreptului*, Editura Actami, București 1996, p. 243.

⁶ G. Ștefani, *Quelques aspects de l'autonomie du droit penal*, Edition Dalloz, Paris, 1956, p. 295.

⁷ V. Dongoroz, *op.cit.* ediția 2000, p. 27.

⁸ C. Bulai, *op.cit.*, p. 11.

⁹ J. Pradel, *op.cit.*, 2016, p. 68.

¹⁰ F. Streteanu, *op.cit.*, vol. I, p. 13-16.

autonomia normativă, autonomia conceptuală și autonomia procedurală, aspecte care sunt prezentate pe larg.

4.2. Caracterul unitar al dreptului penal

Dreptul penal cuprinde două categorii de norme: unele generale, care reglementează instituțiile fundamentale, infracțiunea, răspunderea penală și sancțiunile de drept penal și altele speciale, cu sediul în codul penal, marea majoritate și legile speciale cu dispoziții penale, care reglementează diferite tipuri de infracțiuni, prevăzând și pedepsele corespunzătoare lor, sub aspectul naturii și duratei.

Potriviart. 362 C.pen. 1968, dispozițiile din partea generală a acestui cod se aplică și faptelor sancționate penal prin legi speciale, afară de cazul când legea dispune altfel, prevedere care a fost preluată de art. 511 C.pen. 2004, nu însă și de Codul penal 2009. Prin articolul 236 din Legea nr. 187/2012 pentru punerea în aplicare a Codului penal 2009 se prevede că, dispozițiile părții generale a Codului penal, precum și dispozițiile generale ale prezentei legi se aplică și faptelor sancționate prin legi speciale, în afară de cazul în care legea dispune altfel. Între cele două categorii de norme există o strânsă conexiune, în sensul că normele generale se aplică numai prin intermediul normelor speciale.

În raport de întinderea relațiilor sociale de apărare reglementate și numărul persoanelor cărora li se aplică dreptul penal se împarte în dreptul penal general, care se aplică tuturor faptelor și persoanelor și dreptul penal special, care se aplică unor anumite categorii de persoane (militari) sau au în vedere anumite domenii de activitate (vamal, silvic etc.) ori anumite situații excepționale (stare de război)¹.

În Franța și nu numai², în sensul dreptului penal special, apar părți specializate care-și proclamă autonomia, cum ar fi: dreptul penal al afacerilor, dreptul penal economic, dreptul penal al muncii etc., însă rămâne de văzut dacă această specializare va afecta sau nu caracterul unitar al dreptului penal.

Se conturează apoi un drept penal internațional care reglementează conflictele de autoritate (competența internațională, extrădarea, efectele internaționale ale hotărârilor de condamnare și conflictele de legi penale)³, iar unii autori⁴ s-au pronunțat în sensul autonomiei acestei ramuri de drept, care este în curs de formare. Există trei feluri de drept penal internațional și anume⁵: drept penal care interesează două state, drept penal internațional mondial și drept penal regional (drept penal european). Se preconizează formarea unui spațiu judiciar european și pe această cale să se realizeze o reglementare uniformă a unor infracțiuni prin care se prejudiciază bugetul european⁶.

---

¹ C. Bulai, *op.cit.*, p. 12.

² J. Pradel, *op.cit.*, 2016, p. 51.

³ *Ibidem*, p. 59.

⁴ H. Donnedieu de Vabres, *Principes modernes du droit pénal international*, Sirey, 1928.

⁵ J. Pradel, G. Corstens, G. Vermeulen, *Droit penal européen*, éd.3, Editura Dalloz, Paris, 2009, p. 2.

⁶ Mireille Delmas-Marty, *Corpus Juris portant dispositions pénales pour protection des intérêts financiers de L'Union européenne*, Editura Economica, Paris, 1997, p. 47-61; V. Păvăleanu, *Drept penal european*, Editura Lumen Iași, 2018, Spațiul judiciar european, RDP nr. 2, 2004, p. 44; V. Păvăleanu, *Cooperarea judiciară în materie penală în cadrul Uniunii Europene*, RDP nr. 3, 2009, p. 27.